

Sbírka soudních rozhodnutí

USNESENÍ SOUDNÍHO DVORA (sedmého senátu)

8. ledna 2024*

„Řízení o předběžné otázce – Článek 99 jednacího řádu Soudního dvora – Směrnice 1999/70/ES – Rámcová dohoda o pracovních poměrech na dobu určitou uzavřená mezi organizacemi UNICE, CEEP a EKOS – Ustanovení 5 – Pracovní smlouvy na dobu určitou ve veřejném sektoru – Po sobě jdoucí smlouvy – Zákaz přeměny pracovních smluv na dobu určitou na smlouvu na dobu neurčitou – Výuka nevojenských předmětů ve vojenských školách“

Ve věci C-278/23 [Biltena]ⁱ,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná na základě článku 267 SFEU rozhodnutím Corte suprema di cassazione (Nejvyšší kasační soud, Itálie) ze dne 27. dubna 2023, došlým Soudnímu dvoru dne 28. dubna 2023, v řízení

M. M., jako právní nástupce **M. R.**,

proti

Ministero della Difesa

SOUDNÍ DVŮR (sedmý senát),

ve složení: F. Biltgen (zpravodaj), předseda senátu, N. Wahl a J. Passer, soudci,

generální advokát: M. Szpunar,

za soudní kancelář: A. Calot Escobar, vedoucí,

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generálního advokáta, rozhodnout usnesením s odůvodněním podle článku 99 jednacího řádu Soudního dvora,

vydává toto

* Jednací jazyk: italština.

ⁱ – [1] Název projednávané věci je fiktivní. Neodpovídá skutečnému jménu žádného z účastníků řízení.

Usnesení

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu ustanovení 5 rámcové dohody o pracovních poměrech na dobu určitou, uzavřené dne 18. března 1999 (dále jen „rámcová dohoda“), která se nachází v příloze směrnice Rady 1999/70/ES ze dne 28. června 1999 o rámcové dohodě o pracovních poměrech na dobu určitou uzavřené mezi organizacemi UNICE, CEEP a EKOS (Úř. věst. 1999, L 175, s. 43; Zvl. vyd. 05/03, s. 368).
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi M. M., jednajícím jako právní nástupce M. R., a Ministero della Difesa (ministerstvo obrany, Itálie) (dále jen „ministerstvo“), který se týká důsledků, které je třeba vyvodit z uzavírání po sobě jdoucích pracovních smluv na dobu určitou mezi M. R. a tímto ministerstvem v období od roku 1987 do roku 2007.

Právní rámec

Unijní právo

- 3 Preambule rámcové dohody v druhém pododstavci stanoví:

„Strany uznávají, že pracovní smlouvy na dobu neurčitou jsou a nadále budou obecnou formou pracovního poměru mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem. Rovněž uznávají, že pracovní smlouvy na dobu určitou odpovídají za určitých okolností potřebám zaměstnavatelů i zaměstnanců“.

- 4 Třetí pododstavec preambule této rámcové dohody stanoví:

„Tato dohoda stanoví obecné zásady a minimální požadavky týkající se pracovních poměrů na dobu určitou s vědomím, že jejich podrobné použití musí přihlídnout ke specifické vnitrostátní, odvětvové a sezónní situaci. Dokládá vůli sociálních partnerů vytvořit obecný rámec pro zajištění rovného zacházení pro zaměstnance s pracovním poměrem na dobu určitou jejich ochranou před diskriminací a pro využívání pracovních smluv na dobu určitou na základě přijatelném pro zaměstnavatele i zaměstnance.“

- 5 Body 6 až 8 a 10 obecného odůvodnění rámcové dohody znějí:

- „(6) vzhledem k tomu, že pracovní smlouvy na dobu neurčitou jsou obecnou formou pracovních poměrů a přispívají ke kvalitě života dotyčných zaměstnanců a zlepšují jejich výkon;
- (7) vzhledem k tomu, že použití pracovních smluv na dobu určitou, založených [založené] na objektivních příčinách, představuje určitý způsob, jak zabránit jejich zneužívání;
- (8) vzhledem k tomu, že pracovní smlouvy na dobu určitou jsou charakteristické pro zaměstnání v některých odvětvích, povoláních a činnostech a mohou vyhovovat jak zaměstnavatelům, tak zaměstnancům;

[...]

(10) vzhledem k tomu, že tato dohoda ponechává na členských státech a sociálních partnerech vymezení prováděcích pravidel k těmto obecným zásadám, minimálním požadavkům a ustanovením, aby bylo možné přihlídnout k situaci v každém členském státě a k okolnostem v konkrétních odvětvích a povoláních, včetně činností sezónní povahy.“

6 Ustanovení 2 rámcové dohody, nadepsané „Oblast působnosti“, stanoví v bodě 1:

„Tato dohoda se vztahuje na zaměstnance s pracovním poměrem na dobu určitou, kteří mají pracovní smlouvu nebo jsou v pracovním poměru vymezeném platnými právními předpisy, kolektivními smlouvami nebo zvyklostmi v každém členském státě.“

7 Ustanovení 3 bod 1 rámcové dohody stanoví:

„Pro účely této dohody se rozumí:

1. ‚zaměstnancem v pracovním poměru na dobu určitou‘ osoba s pracovní smlouvou nebo poměrem uzavřeným přímo mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem, pokud skončení pracovní smlouvy nebo poměru je určeno objektivními podmínkami, jakými jsou dosažení určitého dne, dokončení určitého úkolu nebo vznik určité události.

8 Ustanovení 5 rámcové dohody, nadepsané „Opatření k předcházení zneužití“, stanoví:

„1. K předcházení zneužití vznikajícímu využitím po sobě jdoucích pracovních smluv nebo poměrů na dobu určitou, pokud žádná právní opatření pro předcházení zneužití neexistují, zavedou členské státy po konzultaci se sociálními partnery, v souladu s vnitrostátními právními předpisy, kolektivními smlouvami nebo zvyklostmi, nebo sociální partneři, způsobem, který přihlédne k potřebám specifických odvětví nebo kategorií zaměstnanců, jedno nebo více z následujících opatření:

- a) objektivní důvody ospravedlňující obnovení těchto pracovních smluv a poměrů;
- b) maximální celkové trvání po sobě jdoucích pracovních smluv a poměrů na dobu určitou;
- c) počet obnovení těchto smluv a [nebo] poměrů.

2. Členské státy po konzultaci se sociálními partnery nebo sociální partneři případně stanoví podmínky, za jakých jsou pracovní smlouvy nebo poměry na dobu určitou

- a) považovány za ‚po sobě jdoucí‘;
- b) považovány za uzavřené na dobu neurčitou.“

9 Článek 2 první pododstavec směrnice 1999/70 stanoví:

„Členské státy uvedou v účinnost právní a správní předpisy nezbytné pro dosažení souladu s touto směrnicí nejpozději do 10. července 2001 nebo zajistí, aby [se] nejpozději k uvedenému dni sociální partneři zavedli nezbytná opatření dohodou; členské státy musí přijmout veškerá nezbytná opatření, která jim umožní kdykoli zaručit výsledky stanovené touto směrnicí. Neprodleně o nich uvědomí [Evropskou] [k]omisi.“

Italské právo

10 Článek 2 odst. 1 legge n. 1023 – Conferimento di incarichi a docenti civili per l'insegnamento di materie non militari presso scuole, Istituti ed enti della Marina e dell'Aeronautica (zákon č. 1023 o jmenování civilních učitelů za účelem výuky nevojenských předmětů ve školách, institutech

a orgánech námořnictva a letectva) ze dne 15. prosince 1969 (GURI č. 6 ze dne 8. ledna 1970, s. 111), ve znění použitelném na skutkové okolnosti sporu v původním řízení (dále jen „zákon č. 1023/1969“), stanovil:

„Výuku nevojenských předmětů ve školách, institutech a orgánech uvedených v čl. 1 prvním pododstavci mohou zajišťovat na základě ročních smluv zaměstnanci přijatí z řad učitelů, kteří jsou stálými učiteli státních institutů a škol či nikoli, pokud proti tomu nevznese ministerstvo veřejného školství námitky, jakož i z řad řádných, správních a vojenských soudců a civilních zaměstnanců státní správy v aktivní službě nebo pracovníky, kteří nespádají pod státní správu. Stálí učitelé, kteří zajišťují výuku uvedenou v článku 1 po celou dobu výukového programu, mohou být rovněž zaměstnání jako přidělení zaměstnanci.“

- 11 Článek 2 odst. 2 tohoto zákona stanovil, že kritéria a postupy pro výběr učitelů a určení odměny musí být stanoveny ministerskou vyhláškou.
- 12 Zákon č. 1023/1969 byl zrušen na základě čl. 2268 odst. 1 bodu 629 decreto legislativo n. 66 sul Codice dell'ordinamento militare (legislativní nařízení č. 66 k zákonu o vojenském právu) ze dne 15. března 2010 (GURI č. 106 ze dne 8. května 2010) (dále jen „legislativní nařízení č. 66/2010“).
- 13 Podle čl. 1531 odst. 1 legislativního nařízení č. 66/2010 o jmenování civilních učitelů za účelem výuky nevojenských předmětů ve školách, institutech a orgánech ozbrojených sil je však svěřeni výuky nevojenských předmětů nadále možné na základě ročních smluv uzavřených s pracovníky, kteří nespádají pod státní správu.
- 14 Článek 1 Decreto ministeriale – Conferimento di incarichi a docenti civili per l'insegnamento di materie non militari presso scuole, istituti ed enti della Marina e dell'Aeronautica (ministerská vyhláška o jmenování civilních učitelů za účelem výuky nevojenských předmětů ve školách, institutech a orgánech námořnictva a letectva) ze dne 20. prosince 1971 (GURI č. 322 ze dne 15. prosince 1973, s. 8211, dále jen „ministerská vyhláška z roku 1971“), přijatá na základě zákona č. 1023/1969, stanoví:

„Výuku nevojenských předmětů ve školách, institutech a orgánech námořnictva a letectva uvedených v zákoně [č. 1023/1969], mohou zajišťovat na základě ročních smluv zaměstnanci přijatí z řad učitelů, kteří jsou stálými učiteli státních institutů a škol či nikoli, pokud proti tomu nevznese námitky Ministerstvo veřejného školství, jakož i z řad řádných, správních a vojenských soudců a civilních zaměstnanců státní správy v aktivní službě nebo pracovníky, kteří nespádají pod státní správu. Stálí učitelé, kteří zajišťují výuku uvedenou v zákoně [č. 1023/1969] po celou dobu výukového programu, mohou být rovněž zaměstnání jako přidělení zaměstnanci.“

- 15 Podle článku 4 této ministerské vyhlášky je stanovená odměna snížena o třetinu za druhé jmenování učitele, který není zaměstnancem státní správy.
- 16 Článek 6 uvedené ministerské vyhlášky stanovil:

„Zaměstnanci nespádající pod státní správu, kteří jsou pověřeni výukou na celý školní rok a pouze na dobu skutečného výkonu práce, mají nárok na dodatečné příspěvky a důchody, sociální zabezpečení a pomoc, které jsou poskytovány učitelům jmenovaným v institutech a školách spadajících pod Ministerstvo veřejného školství.“

17 Článek 7 téže ministerské vyhlášky stanoví:

„Jmenování za účelem výuky je stanoveno nejvýše na dobu jednoho školního roku.“

18 Ministerská vyhláška z roku 1971 byla zrušena na základě čl. 2269 odst. 1 bodu 204 legislativní vyhlášky č. 66/2010.

19 Článek 1 decreto legislativo n. 368 – Attuazione della direttiva 1999/70/CE relativa all'accordo quadro sul lavoro a tempo determinato concluso dall'UNICE, dal CEEP e dal CES (legislativní nařízení č. 368, kterým se provádí směrnice 1999/70/ES o rámcové dohodě o pracovních poměrech na dobu určitou uzavřené mezi organizacemi UNICE, CEEP a EKOS) ze dne 6. září 2001 (GURI č. 235 ze dne 9. října 2001), ve znění použitelném na spor v původním řízení (dále jen „legislativní nařízení č. 368/2001“) stanovilo obecně možnost určit dobu trvání pracovní smlouvy z technických, výrobních, organizačních důvodů nebo důvodů souvisejících s nahrazením pracovníků.

20 Článek 4 tohoto legislativního nařízení uvádí:

„1. Pracovní smlouva na dobu určitou může být se souhlasem pracovníka prodloužena pouze tehdy, pokud je původní doba trvání smlouvy kratší než tři roky. V takovém případě je prodloužení povoleno pouze jednou a za podmínky, že je vyžadováno z objektivních důvodů a týká se stejné práce, pro kterou byla uzavřena smlouva na dobu určitou. Pouze v této situaci nesmí celková doba trvání pracovního poměru na dobu určitou překročit tři roky.

2. Důkazní břemeno ohledně objektivních důvodů ospravedlňujících případné prodloužení doby nese zaměstnavatel.“

21 Článek 5 odst. 4 uvedeného legislativního nařízení stanoví:

„V případě dvou po sobě jdoucích pracovních smluv na dobu určitou, tj. smluv uzavřených bez přerušení mezi nimi, se pracovní poměr považuje za uzavřený na dobu neurčitou ode dne uzavření první smlouvy.“

22 Článek 36 decreto legislativo n. 165. – Norme generali sull'ordinamento del lavoro alle dipendenze delle amministrazioni pubbliche (legislativní nařízení č. 165, kterým se stanoví obecná pravidla týkající se organizace práce v orgánech veřejné správy) ze dne 30. března 2001 (běžný dodatek ke GURI č. 106 ze dne 9. května 2001) ve znění použitelném na věc v původním řízení stanoví:

„1. Ke splnění požadavků souvisejících s běžnými potřebami přijímají orgány veřejné správy do zaměstnání výlučně na základě pracovních smluv na dobu neurčitou [...]

2. Ke splnění dočasných a výjimečných potřeb mohou orgány veřejné správy použít pružné smluvní formy přijímání a zaměstnávání pracovníků, které jsou upraveny občanským zákoníkem a zákony týkajícími se pracovních poměrů v podnicích [...].

[...]

5. Porušení kogentních ustanovení týkajících se přijímání nebo zaměstnávání pracovníků orgány veřejné správy nemůže v žádném případě vést k uzavření pracovních smluv na dobu neurčitou

s těmito orgány veřejné správy, aniž je tím dotčena odpovědnost a sankce, které jim mohou být uloženy. Dotčený zaměstnanec má nárok na náhradu škody vyplývající z práce vykonané v rozporu s kogentními ustanoveními.“

[...]“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 23 Od roku 1987 do roku 2007 vyučoval M. R. elektrotechniku a telekomunikace, které jsou nevojenskými předměty, u Aeronautica Militare (vzdušné síly, Itálie) na základě smluv na dobu určitou, které byly nejprve obnovovány každý rok a od roku 2004 byly obnovovány každý semestr.
- 24 Po skončení své poslední smlouvy na dobu určitou podal k Tribunale di Roma (Soud prvního stupně v Římě, Itálie) žalobu proti ministerstvu, kterou se domáhal, aby bylo uzavření uvedených smluv na dobu určitou prohlášeno za protiprávní a aby mu byla vyplacena náhrada škody.
- 25 Tento soud této žalobě vyhověl a rozhodl, že smlouvy na dobu určitou uzavřené po datu vstupu legislativního nařízení č. 368/2001 v platnost byly protiprávní, jelikož tyto smlouvy neuváděly technické, organizační, výrobní důvody nebo důvody související s nahrazením pracovníků, které by mohly ospravedlnit trvání těchto smluv na dobu určitou. Kromě toho uložil ministerstvu povinnost zaplatit M. R. náhradu škody ve výši patnácti měsíčních platů.
- 26 Ministerstvo podalo proti rozsudku Tribunale di Roma (Soud prvního stupně v Římě) odvolání ke Corte d'appello di Roma (Odvolací soud v Římě, Itálie), v němž tvrdilo, že mezi stranami existuje vztah samostatné výdělečné činnosti, a nikoli zaměstnanecký pracovní poměr, takže se legislativní nařízení č. 368/2001 nepoužije. Podle tohoto ministerstva se věc v původním řízení řídí ustanoveními zákona č. 1023/1969 a ministerské vyhlášky z roku 1971, která umožňují, aby výukou v ročních programech byli pověřeni učitelé, kteří nespadají pod státní správu.
- 27 Corte d'appello di Roma (Odvolací soud v Římě) potvrdil rozsudek vydaný v prvním stupni ohledně existence pracovního poměru mezi M. R. a ministerstvem, a to zejména z důvodu smluvních ustanovení týkajících se přiznání třináctého platu, placené dovolené, odstupného, rodinných přídatků, jakož i placení příspěvků na sociální zabezpečení. Ve zbývajících částech však tento rozsudek zrušil a rozhodl, že situace dotčená ve věci v původním řízení se řídí zvláštními pravidly založenými na zvláštní povaze námořních a vojenských leteckých škol, jakož i na specifické odbornosti učitelů, kteří nespadají pod státní správu a jsou zaměstnáváni v těchto školách.
- 28 Proti rozsudku Corte d'appello di Roma (Odvolací soud v Římě) podal M. R. kasační opravný prostředek ke Corte suprema di cassazione (Nejvyšší kasační soud, Itálie), který je předkládajícím soudem.
- 29 Posledně uvedený soud připomíná, že podle jeho judikatury má pracovní poměr s pracovníky, kteří nespadají pod státní správu, na základě ročních smluv povahu pracovního poměru.
- 30 Pokud jde o protiprávní uzavírání po sobě jdoucích smluv na dobu určitou, předkládající soud připomíná, že v případě zneužití smluv na dobu určitou má zaměstnanec pouze nárok na náhradu škody vzniklé na základě čl. 36 odst. 5 legislativního nařízení č. 165/2001 ze dne 30. března 2001, ve znění použitelném na skutkové okolnosti sporu v původním řízení, jelikož

přeměna pracovních smluv na dobu určitou na pracovní smlouvu na dobu neurčitou je zakázána tímto ustanovením, o němž Soudní dvůr v rozsudku ze dne 7. března 2018, Santoro (C-494/16, EU:C:2018:166) rozhodl, že je v souladu s unijním právem.

- 31 Bez ohledu na skutečnost, že Soudní dvůr již vydal několik rozsudků týkajících se uzavírání smluv na dobu určitou ve veřejné správě, zejména rozsudky ze dne 4. července 2006, Adeneler a další (C-212/04, EU:C:2006:443); ze dne 7. září 2006, Marrosu a Sardino (C-53/04, EU:C:2006:517); ze dne 8. září 2011, Rosado Santana (C-177/10, EU:C:2011:557); ze dne 26. listopadu 2014, Mascolo a další (C-22/13, C-61/13 až C-63/13 a C-418/13, EU:C:2014:2401), jakož i ze dne 25. října 2018, Sciotto (C-331/17, EU:C:2018:859), považuje předkládající soud za nezbytné položit Soudnímu dvoru otázku, jelikož podle něj existují pochybnosti o výkladu ustanovení 5 rámcové dohody, pokud jde o vojenské školy, instituty a orgány.
- 32 Za těchto podmínek se Corte suprema di Cassazione (Nejvyšší kasační soud) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

- „1) Musí být ustanovení 5 [...] rámcové dohody [...] vykládáno v tom smyslu, že brání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je italská právní úprava uvedená v čl. 2 odst. 1 zákona [č. 1023/1969] a článku 1 ministerské vyhlášky [z roku 1971], která stanoví jmenování na dobu jednoho roku (ve smyslu článku 7 ministerské vyhlášky [z roku 1971] ‚na dobu maximálně jednoho školního roku‘) civilních zaměstnanců, kteří nespádají pod státní správu, za účelem výuky nevojenských předmětů ve školách, institutech a orgánech námořnictva a letectva, aniž jsou uvedeny objektivní důvody ospravedlňující jejich obnovení (výslovně stanovené v článku 4 téže ministerské vyhlášky, který stanoví rovněž snížení odměny v případě druhého jmenování), maximální celkové trvání smluv na dobu určitou a maximální počet obnovení, a aniž je stanovena možnost těchto učitelů získat náhradu škody, která jim vznikla v důsledku takového obnovení, kromě toho v případě, kdy neexistují *stálá místa* učitelů v těchto školách?
- 2) Představují organizační požadavky systému institutů, škol a orgánů námořnictva a letectva objektivní důvody ve smyslu ustanovení 5 bodu 1 [rámcové dohody] k tomu, aby byla s unijním právem slučitelná taková právní úprava, jako je výše uvedená italská právní úprava, jež pro jmenování pracovníků, kteří nejsou součástí těchto vojenských institutů, škol a orgánů, za účelem výuky, nestanoví podmínky pro využití pracovního poměru na dobu určitou v souladu se směrnicí [1999/70] a rámcovou dohodou, která je její přílohou, a nestanoví nárok na náhradu škody?“

K předběžným otázkám

- 33 Podle článku 99 jednacího řádu Soudního dvora může Soudní dvůr kdykoli na návrh soudce zpravodaje a po vyslechnutí generálního advokáta rozhodnout usnesením s odůvodněním, pokud lze odpověď na položenou otázku jasně vyvodit z judikatury nebo pokud o odpovědi na tuto otázku nelze rozumně pochybovat.
- 34 Toto ustanovení je třeba použít v projednávané věci.
- 35 Podstatou obou otázek předkládajícího soudu, které je třeba přezkoumat společně, je, zda ustanovení 5 rámcové dohody musí být vykládáno v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která vylučuje civilní zaměstnance pověřené výukou nevojenských předmětů ve

vojenských školách z použití pravidel, jejichž cílem je sankcionovat zneužívání po sobě jdoucích smluv na dobu určitou, a dále, zda lze organizační požadavky těchto škol kvalifikovat jako „objektivní důvody“ ospravedlňující obnovování takových smluv ve smyslu ustanovení 5 bodu 1 písm. a) rámcové dohody.

- 36 Na úvod je třeba připomenout, že ze samotného znění ustanovení 2 bodu 1 rámcové dohody vyplývá, že působnost této rámcové dohody musí být chápána široce, neboť se vztahuje obecně „na zaměstnance s pracovním poměrem na dobu určitou, kteří mají pracovní smlouvu nebo jsou v pracovním poměru vymezeném platnými právními předpisy, kolektivními smlouvami nebo zvyklostmi v každém členském státě“. Kromě toho je třeba připomenout, že pojem „zaměstnanec v pracovním poměru na dobu určitou“ ve smyslu ustanovení 3 bodu 1 rámcové dohody zahrnuje všechny zaměstnance a nerozlišuje podle toho, zda jsou zaměstnání zaměstnavatelem ve veřejném či soukromém sektoru (rozsudek ze dne 13. ledna 2022, MIUR a Ufficio Scolastico Regionale per la Campania, C-282/19, EU:C:2022:3, bod 69, jakož i citovaná judikatura).
- 37 Vzhledem k tomu, že rámcová dohoda ze své působnosti nevyklučuje žádné konkrétní odvětví, použije se tedy rovněž na zaměstnance v oblasti vzdělávání poskytovaného v rámci veřejných zařízení (rozsudek ze dne 13. ledna 2022, MIUR a Ufficio Scolastico Regionale per la Campania, C-282/19, EU:C:2022:3, bod 70, jakož i citovaná judikatura).
- 38 V projednávané věci předkládající soud výslovně uvedl, že právní vztahy s civilními zaměstnanci přijatými k výuce nevojenských předmětů ve školách, institutech a orgánech námořnictva a letectva, mají povahu pracovního poměru. Z toho vyplývá, že takový pracovník, jako je M. R., spadá do působnosti rámcové dohody.
- 39 Pokud jde o ustanovení 5 rámcové dohody, je třeba připomenout, že cílem tohoto ustanovení je dosáhnout jednoho z cílů, který tato dohoda sleduje, a to stanovit pravidla pro využívání po sobě jdoucích pracovních smluv nebo poměrů na dobu určitou, které je považováno za potenciální zdroj zneužívání na úkor pracovníků, tím, že stanoví určitá minimální ochranná ustanovení, která mají zabránit nejistotě v situaci zaměstnanců (viz zejména rozsudky ze dne 25. října 2018, Sciotto, C-331/17, EU:C:2018:859, bod 30 a citovaná judikatura, jakož i ze dne 13. ledna 2022, MIUR a Ufficio Scolastico Regionale per la Campania, C-282/19, EU:C:2022:3, bod 76 a citovaná judikatura).
- 40 Jak totiž vyplývá z druhého pododstavce preambule rámcové dohody, jakož i z bodů 6 až 8 jejího obecného odůvodnění, možnost stabilního zaměstnání představuje významný prvek ochrany zaměstnanců, zatímco pracovní smlouvy na dobu určitou mohou odpovídat zároveň potřebám zaměstnavatelů i zaměstnanců pouze za určitých okolností (viz zejména rozsudky ze dne 25. října 2018, Sciotto, C-331/17, EU:C:2018:859, bod 31 a citovaná judikatura, jakož i ze dne 13. ledna 2022, MIUR a Ufficio Scolastico Regionale per la Campania, C-282/19, EU:C:2022:3, bod 77 a citovaná judikatura).
- 41 Ustanovení 5 bod 1 rámcové dohody ukládá členským státům, aby za účelem předcházení zneužití vznikajícímu využitím po sobě jdoucích pracovních smluv nebo poměrů na dobu určitou účinně a závazně přijaly alespoň jedno z opatření, která jsou v něm vyjmenována, pokud jejich vnitrostátní právo neobsahuje rovnocenná právní opatření. Tři opatření takto vyjmenovaná v bodě 1 písm. a) až c) zmíněného ustanovení se týkají objektivních důvodů ospravedlňujících obnovení takových pracovních smluv a pracovních poměrů, maximálního celkového trvání po sobě jdoucích pracovních smluv a poměrů na dobu určitou a počtu obnovení těchto smluv

a poměrů (viz zejména rozsudky ze dne 25. října 2018, *Sciotto*, C-331/17, EU:C:2018:859, bod 32 a citovaná judikatura, jakož i ze dne 13. ledna 2022, *MIUR a Ufficio Scolastico Regionale per la Campania*, C-282/19, EU:C:2022:3, bod 78 a citovaná judikatura).

- 42 Členské státy mají v tomto ohledu prostor pro uvážení, jelikož se mohou rozhodnout pro použití jednoho nebo několika opatření vyjmenovaných v ustanovení 5 bodu 1 písm. a) až c) rámcové dohody nebo též stávajících rovnocenných právních opatření. Ustanovení 5 bodu 1 rámcové dohody tak stanoví členským státům obecný cíl spočívající v zabránění takovému zneužití, přičemž jim však ponechává volbu prostředků k jeho dosažení za předpokladu, že tím neohrozí účel nebo užitečný účinek této rámcové dohody (viz zejména rozsudky ze dne 25. října 2018, *Sciotto*, C-331/17, EU:C:2018:859, body 33 a 34, jakož i citovaná judikatura, a ze dne 13. ledna 2022, *MIUR a Ufficio Scolastico Regionale per la Campania*, C-282/19, EU:C:2022:3, bod 79, jakož i citovaná judikatura).
- 43 Jak vyplývá z ustanovení 5 bodu 1 rámcové dohody a v souladu s třetím pododstavcem preambule rámcové dohody, jakož i s body 8 a 10 jejího obecného odůvodnění, mohou v rámci provedení rámcové dohody členské státy přihlédnout ke zvláštním potřebám dotčených specifických odvětví činností nebo kategorií zaměstnanců, je-li to objektivně odůvodněno (viz zejména rozsudky ze dne 25. října 2018, *Sciotto*, C-331/17, EU:C:2018:859, bod 35 a citovaná judikatura, jakož i ze dne 13. ledna 2022, *MIUR a Ufficio Scolastico Regionale per la Campania*, C-282/19, EU:C:2022:3, bod 80 a citovaná judikatura).
- 44 Ustanovení 5 rámcové dohody ani neupravuje konkrétní sankce v případě, že byla zjištěna zneužití. V takovém případě přísluší vnitrostátním orgánům, aby přijaly opatření, jež musí být nejen přiměřená, ale i dostatečně účinná a odrazující, aby zajistila plnou účinnost právních norem přijatých na základě rámcové dohody (rozsudek ze dne 13. ledna 2022, *MIUR a Ufficio Scolastico Regionale per la Campania*, C-282/19, EU:C:2022:3, bod 81, jakož i citovaná judikatura).
- 45 Je však třeba připomenout, že Soudní dvůr měl v podstatě za to, že vnitrostátní právní úprava, která stanoví kogentní pravidlo, podle kterého jsou v případě zneužití pracovních smluv na dobu určitou tyto smlouvy přeměněny na pracovní poměr na dobu neurčitou, může obsahovat opatření, které skutečně sankcionuje takové zneužití (rozsudek ze dne 8. května 2019, *Rossato a Conservatorio di Musica F. A. Bonporti*, C-494/17, EU:C:2019:387, bod 40, jakož i citovaná judikatura).
- 46 Ustanovení 5 rámcové dohody tedy nestanoví obecnou povinnost členských států upravit přeměnu pracovních smluv na dobu určitou na smlouvy na dobu neurčitou. Ustanovení 5 bod 2 rámcové dohody totiž v zásadě ponechává na členských státech, aby určily podmínky, za nichž jsou pracovní smlouvy nebo poměry na dobu určitou považovány za uzavřené na dobu neurčitou. Z toho vyplývá, že rámcová dohoda nestanoví podmínky, za kterých je možné využít smlouvy na dobu neurčitou (viz zejména rozsudky ze dne 25. října 2018, *Sciotto*, C-331/17, EU:C:2018:859, bod 59 a citovaná judikatura, jakož i ze dne 13. ledna 2022, *MIUR a Ufficio Scolastico Regionale per la Campania*, C-282/19, EU:C:2022:3, bod 82 a citovaná judikatura).
- 47 Aby mohla být taková vnitrostátní právní úprava, jako je právní úprava dotčená ve věci v původním řízení, která zakazuje přeměnu po sobě jdoucích pracovních smluv na dobu určitou na smlouvu na dobu neurčitou, považována za slučitelnou s rámcovou dohodou, musí vnitrostátní právní řád dotyčného členského státu obsahovat jiné účinné opatření, které zabrání, a případně sankcionuje zneužití po sobě jdoucích pracovních smluv na dobu určitou (viz zejména

rozsudky ze dne 25. října 2018, Sciotto, C-331/17, EU:C:2018:859, bod 60 a citovaná judikatura, jakož i ze dne 13. ledna 2022, MIUR a Ufficio Scolastico Regionale per la Campania, C-282/19, EU:C:2022:3, bod 83 a citovaná judikatura).

- 48 Členské státy mimoto nemají povinnost v případě zneužití pracovních smluv na dobu určitou stanovit souběh opatření v tom smyslu, že by nárok na náhradu škody doplnil přeměnu pracovního poměru na dobu určitou na pracovní poměr na dobu neurčitou (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 8. května 2019, Rossato a Conservatorio di Musica F. A. Bonporti, C-494/17, EU:C:2019:387, body 41 a 45).
- 49 Pokud jde o náhradu utrpěné újmy jakožto opatření, které skutečně sankcionuje zneužití pracovních smluv na dobu určitou, zásada takového odškodnění a zásada proporcionality ukládají členským státům, aby stanovily přiměřenou náhradu, která překračuje čistě symbolickou náhradu, avšak nikoli její plnou výši (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 8. května 2019, Rossato a Conservatorio di Musica F. A. Bonporti, C-494/17, EU:C:2019:387, body 42 a 43).
- 50 Soudní dvůr dále rozhodl, že ustanovení 5 rámcové dohody musí být vykládáno v tom smyslu, že nebrání vnitrostátní právní úpravě, která neukládá sankci za zneužití po sobě jdoucích smluv na dobu určitou zaměstnavatelem ve veřejném sektoru tím, že dotyčným zaměstnancům vyplatí náhradu, která má kompenzovat chybějící přeměnu pracovního poměru na dobu určitou na pracovní poměr na dobu neurčitou, a dále stanoví přiznání náhrady ve výši od 2,5 do 12násobku posledního měsíčního platu uvedeného zaměstnance spolu s možností získat náhradu škody v plné výši, když tento zaměstnanec pomocí domněnky prokáže ztrátu jiných pracovních příležitostí, pokud taková právní úprava stanoví mechanismus účinných a odrazujících sankcí, což přísluší ověřit předkládajícímu soudu (rozsudek ze dne 7. března 2018, Santoro, C-494/16, EU:C:2018:166, bod 54).
- 51 Je tedy třeba mít za to, že pokud se v projednávané věci ukáže, že ve vnitrostátní právní úpravě dotčené v původním řízení neexistuje žádné jiné účinné opatření, které by mohlo zabránit zneužívání zjištěnému vůči dotčeným pedagogickým pracovníkům nebo jej sankcionovat, mohla by taková situace ohrozit cíl a užitečný účinek ustanovení 5 rámcové dohody (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 13. ledna 2022, MIUR a Ufficio Scolastico Regionale per la Campania, C-282/19, EU:C:2022:3, bod 85).
- 52 Konečně je třeba připomenout, že Soudnímu dvoru nepřísluší, aby se vyjadřoval k výkladu ustanovení vnitrostátního práva, jelikož tento úkol mají výlučně příslušné vnitrostátní soudy. Soudní dvůr však při rozhodování o předběžné otázce může podat upřesnění, aby tomuto soudu poskytl vodítko při jeho posuzování, pokud jde o otázku, zda jsou ustanoveními použitelné vnitrostátní právní úpravy splněny požadavky uvedené v ustanovení 5 rámcové dohody (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 24. června 2021, Obras y Servicios Públicos a Acciona Agua, C-550/19, EU:C:2021:514, body 50 a 52).
- 53 Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že vnitrostátní právní úprava dotčená ve věci v původním řízení umožňuje přijímat civilní zaměstnance vyučující nevojenské předměty v námořních a vojenských leteckých školách na základě po sobě jdoucích pracovních smluv na dobu určitou, aniž stanoví omezení uvedená v ustanovení 5 bodu 1 písm. b) a c) rámcové dohody, pokud jde o maximální celkové trvání těchto smluv nebo počet obnovení těchto smluv, a dále, že pracovní smlouvy na dobu určitou uzavřené v oblasti vzdělávání jsou výslovně vyloučeny z působnosti

vnitrostátních ustanovení, která takové po sobě jdoucí smlouvy umožňují překvalifikovat po uplynutí určité doby na smlouvu na dobu neurčitou, jakož i případně přiznat náhradu škody vzniklé v důsledku takového chybějícího překvalifikování.

- 54 Za těchto okolností je třeba ověřit, zda použití po sobě jdoucích pracovních smluv na dobu určitou v oblasti výuky nevojenských předmětů civilními zaměstnanci v námořních a vojenských leteckých školách může být odůvodněno existencí objektivních důvodů ve vnitrostátním právu ve smyslu ustanovení 5 bodu 1 písm. a) rámcové dohody, a konkrétně zda zvláštní povaha námořních a vojenských leteckých škol, jakož i specifická odbornost učitelů zaměstnaných v těchto školách mohou představovat takový objektivní důvod.
- 55 Jak totiž uvádí bod 7 obecného odůvodnění rámcové dohody, její smluvní strany považovaly použití pracovních smluv na dobu určitou založených na „objektivních důvodech“ za určitý způsob, jak zabránit zneužívání (viz zejména rozsudky ze dne 25. října 2018, *Sciotto*, C-331/17, EU:C:2018:859, bod 38 a citovaná judikatura, jakož i ze dne 13. ledna 2022, *MIUR a Ufficio Scolastico Regionale per la Campania*, C-282/19, EU:C:2022:3, bod 92 a citovaná judikatura).
- 56 Pokud jde o pojem „objektivní důvody“ ve smyslu ustanovení 5 bodu 1 písm. a) rámcové dohody, musí tento pojem být chápán tak, že se vztahuje na přesné a konkrétní okolnosti charakterizující danou činnost, a proto může v tomto konkrétním kontextu odůvodnit využití po sobě jdoucích pracovních smluv na dobu určitou. Tyto okolnosti mohou vyplývat zejména z konkrétní povahy úkolů, pro jejichž plnění byly takové smlouvy uzavřeny, a z jejich charakteristických vlastností, nebo případně ze sledování legitimního cíle sociální politiky členského státu (viz zejména rozsudky ze dne 25. října 2018, *Sciotto*, C-331/17, EU:C:2018:859, bod 39 a citovaná judikatura, jakož i ze dne 13. ledna 2022, *MIUR a Ufficio Scolastico Regionale per la Campania*, C-282/19, EU:C:2022:3, bod 93 a citovaná judikatura).
- 57 Naproti tomu vnitrostátní právní úprava, která obecně a abstraktně pouze povoluje využití po sobě jdoucích pracovních smluv na dobu určitou formou zákonné nebo podzákoně právní normy, není v souladu s požadavky upřesněnými v předchozím bodě. Taková právní úprava totiž neumožňuje vyvodit objektivní a transparentní kritéria za účelem ověření, zda obnovování takových smluv opravdu odpovídá skutečné potřebě, může dosáhnout sledovaného cíle a je za tímto účelem nezbytné. Tato právní úprava tedy představuje skutečné riziko, že povede ke zneužití tohoto typu smluv, a není tedy slučitelná s cílem a užitečným účinkem rámcové dohody (viz zejména rozsudky ze dne 25. října 2018, *Sciotto*, C-331/17, EU:C:2018:859, bod 40 a citovaná judikatura, jakož i ze dne 13. ledna 2022, *MIUR a Ufficio Scolastico Regionale per la Campania*, C-282/19, EU:C:2022:3, bod 94 a citovaná judikatura).
- 58 Pokud jde konkrétně o oblast vzdělávání, je možné, že zavedení ročního výukového programu vede k dočasné potřebě přijímání zaměstnanců, takže dočasné přijetí zaměstnance za účelem uspokojení dočasných a specifických personálních potřeb zaměstnavatele může v zásadě představovat „objektivní důvod“ ve smyslu ustanovení 5 bodu 1 písm. a) rámcové dohody (viz například rozsudek ze dne 25. října 2018, *Sciotto*, C-331/17, EU:C:2018:859, bod 47 a citovaná judikatura).
- 59 Naproti tomu nelze připustit, aby pracovní smlouvy na dobu určitou mohly být obnovovány za účelem stálého a trvalého plnění úkolů v dotčených školách, které spadají do běžné činnosti v dotčeném odvětví.

- 60 V tomto ohledu dodržování ustanovení 5 bodu 1 písm. a) rámcové dohody vyžaduje, aby bylo konkrétně ověřeno, že účelem obnovení po sobě jdoucích pracovních smluv nebo poměrů na dobu určitou je pokrytí dočasných potřeb a že takové vnitrostátní ustanovení, jako je ustanovení dotčené ve věci v původním řízení, není ve skutečnosti využíváno k uspokojení trvalých a dlouhodobých personálních potřeb zaměstnavatele (v tomto smyslu viz zejména rozsudky ze dne 25. října 2018, *Sciotto*, C-331/17, EU:C:2018:859, bod 50, jakož i ze dne 24. června 2021, *Obras y Servicios Públicos a Acciona Agua*, C-550/19, EU:C:2021:514, bod 63 a citovaná judikatura).
- 61 Pokud jde o argument týkající se zvláštní povahy námořních a vojenských leteckých škol, je třeba uvést, že i když lze výuku předmětů týkajících se citlivých vojenských údajů považovat za cíl hodný ústavní ochrany, ze spisu, který má Soudní dvůr k dispozici, nevyplývá, v čem sledování tohoto cíle vyžaduje, aby zaměstnavatelé v oblasti vojenského vzdělávání zaměstnávali pouze zaměstnance na dobu určitou. Jedná se totiž o civilní zaměstnance, kteří mají vyučovat nevojenské předměty, a dále je zřejmě v každém případě vhodnější, pokud jde o ochranu citlivých údajů, udržet si zaměstnance na základě pracovních smluv na dobu neurčitou.
- 62 Pokud jde o požadavky na odbornost dotčených zaměstnanců, jejichž přijímání do zaměstnání je podmíněno znalostmi, které se často mění, jsou různorodé a neustále aktualizovány kvůli vývoji vojenských technologií a zařízení zaváděných ve specifické oblasti, nevyplývá ze spisu, který má Soudní dvůr k dispozici, ani to, že předměty vyučované M. R. byly specifické, ani to, z jakého důvodu požadované znalosti vedly k pouze dočasné potřebě zaměstnanců.
- 63 Navíc jednotlivé pracovní smlouvy na dobu určitou, na jejichž základě byl M. R. zaměstnáván, vedly k plnění podobných úkolů po dobu několika let, takže tento pracovní poměr mohl uspokojovat potřebu, která nebyla dočasná, nýbrž naopak trvalá, což však přísluší ověřit předkládajícímu soudu.
- 64 V tomto ohledu je rovněž na předkládajícím soudu, aby ověřil, zda je odstupné při skončení pracovního poměru v oblasti vojenského vzdělávání přiznáno zaměstnancům v pracovním poměru na dobu určitou, zda je takové odstupné případně přiměřené k předcházení a v případě potřeby sankcionování zneužití, které vyplývá z použití po sobě jdoucích pracovních smluv nebo poměrů uzavřených na dobu určitou a zda jej lze kvalifikovat jako „rovnocenné právní opatření“ ve smyslu ustanovení 5 bodu 1 rámcové dohody.
- 65 Vzhledem k výše uvedeným úvahám je třeba na položené otázky odpovědět tak, že ustanovení 5 rámcové dohody musí být vykládáno v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která vylučuje civilní zaměstnance pověřené výukou nevojenských předmětů ve vojenských školách z použití pravidel, jejichž cílem je sankcionovat zneužití po sobě jdoucích smluv na dobu určitou, pokud tato právní úprava neobsahuje žádné jiné účinné opatření, které by zabránilo a případně sankcionovalo zneužití po sobě jdoucích smluv na dobu určitou. Důvody týkající se organizačních požadavků těchto škol nemohou představovat „objektivní důvody“ ospravedlňující obnovení takových smluv s takovými zaměstnanci pověřenými výukou takových předmětů ve smyslu ustanovení 5 bodu 1 písm. a) uvedené rámcové dohody.

K nákladům řízení

- 66 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (sedmý senát) rozhodl takto:

Ustanovení 5 rámcové dohody o pracovních poměrech na dobu určitou, uzavřené dne 18. března 1999, která se nachází v příloze směrnice Rady 1999/70/ES ze dne 28. června 1999 o rámcové dohodě o pracovních poměrech na dobu určitou uzavřené mezi organizacemi UNICE, CEEP a EKOS,

musí být vykládáno v tom smyslu, že

brání vnitrostátní právní úpravě, která vylučuje civilní zaměstnance pověřené výukou nevojenských předmětů ve vojenských školách z použití pravidel, jejichž cílem je sankcionovat zneužití po sobě jdoucích smluv na dobu určitou, pokud tato právní úprava neobsahuje žádné jiné účinné opatření, které by zabránilo a případně sankcionovalo zneužití po sobě jdoucích smluv na dobu určitou. Důvody týkající se organizačních požadavků těchto škol nemohou představovat „objektivní důvody“ ospravedlňující obnovení takových smluv s takovými zaměstnanci pověřenými výukou takových předmětů ve smyslu ustanovení 5 bodu 1 písm. a) uvedené rámcové dohody.

Podpisy